

de eenige jaren tevoren gedecreteerde scheiding van kerk en staat, weer sterk ging ingrijpen op kerkelijk gebied ¹⁾. Onder de volgende staatsregelingen, die van 1805 en 1806, en het sterkst tijdens de inlijving, ziet men ook hier te lande, hier dan voor het eerst, de eigenaardige verbinding van de verlichte denkbeelden en het eenhoofdig gezag. Dan eerst vinden de beginselen der Revolutie hun practische toepassing in staatsbestuur en wetgeving, blijkens de invoering van de Lager-Onderwijs- en de belastingwet van 1806 onder Schimmelpenninck ²⁾, van Fransche wetboeken en een gecentraliseerd staatsbeheer onder Lodewijk en later onder den Keizer zelf. Met zulke maatregelen gaan dan weer, zooals te verwachten is, andere gepaard, die met het monarchaal karakter van de regeering samenhangen, zoo wordt b.v. onder Lodewijk de adel hersteld, zij het ook niet met de vroegere voorrechten ³⁾.

Welke houding heeft nu de Prins van Oranje aangenomen tegenover wat zich tijdens zijn 18-jarige ballingschap in het vaderland ontwikkeld had? Willen we dit nagaan, dan moeten we allereerst de vraag onder de oogen zien, of hij in 1813 het liefst erfstadhouder zou zijn geworden. Het is bekend, dat hij bij zijn terugkeer aarzeling deed blijken ten opzichte van het aanvaarden der souvereiniteit en het liet voorkomen, alsof hij in dezen eigen bedenkingen opofferde aan het algemeen verlangen des volks. Wat hebben we hiervan te gelooven? Was die aarzeling ernstig gemeend, ja of neen?

Ik voor mij betwijfel het. De argumenten van Colenbrander, die er tegen pleiten, zal ik niet herhalen ⁴⁾. Maar

¹⁾ Knappert, *Gesch. der Nederl. Herv. kerk gedurende de 18de en 19de eeuw*, p. 195.

²⁾ De wet van 1801 was reeds in 1803 door een andere vervangen, en deze was slechts zeer ten deele uitgevoerd.

³⁾ Tellegen, *Wedergeboorte van Nederland*, ed. Colenbrander, p. 127—8.

⁴⁾ cf. *Historie en Leven II*, 47—48. Colenbrander bestrijdt het artikel van Blok: *De aarzeling van den Prins enz.*, *Bijdragen Vad. Gesch.* 3de Reeks, dl. X, 2de stuk p. 100 sqq; cf. ook Blok, *Gesch. Nederl. Volk*, IV, 186—7.